MELANCOLIA ELEFANȚILOR

MELANCHOLY ELEPHANTS

[Hugo Award for best short story, 1983]

de Spider Robinson

Traducerea Dan-Mihai Pavelescu

Sătea în transă, concentrîndu-se asupra ne-concentrării, pînă sosi timpul să se pregătească pentru întîlnire. Statul părea să producă obişnuita seninătate, să pună totul în perspectivă. Mîna nu-i tremură cînd se fardă; trăsături liniştite o priviră din oglindă. De fapt, era uşor surprinsă cît de calmă era, pînă ce ieşi din liftul hotelului în garaj şi fu atacată de hoţ. În loc să-l imobilizeze, îl ucise. Evident nu fusese o acţiune gîndită, echilibrată - tam-tamul oficial şi hîrţogăraia o puteau întîrzia. Iritată pe ea însăşi, înghesui cadavrul sub un turism Westinghouse, nou şi strălucitor, despre al cărui proprietar ştia că este pe Lună şi merse mai departe spre propria ei maşină. Avea să aranjeze lucrurile mai tîrziu, şi avea să coste. Nici o mînă de ajutor - se strădui să-şi recîştige cel puţin aparenţa liniştii, ieşind din garaj şi pornind spre nord.

Nimic nu trebuia să intervină în această întîlnire, sau în rolul jucat de ea.

Zeci de ani - om şi Dumnezeu ştie cîţi dolari, se gîndi, convergînd în, poate, o jumătate de oră de conversaţie. Atîtea eforturi, atîtea speranţe. Bineînţeles, nesemnificativ la scara Marii Rulete... dar cînd pui totul în balanţă vizavi de o jumătate de oră de discuţii, e ca şi cum ai pune în echilibru o casetă pe vîrful unui ac: ajunge mai puţin de un gram să distrugă un diamant. Trebuie să fiu mai dură decît diamantul.

Decît să-şi de-opacieze un parbriz şi să urmărească Washington D.C., scurgîndu-se pe sub ea, preferă să deschidă televizorul. Absorbi şi integră ştirile, în speranţa că avea să existe ceva de ultimă oră care să poată fi folosit în avantajul ei în decursul discuţiei; nu auzi nimic. După scurtă vreme, maşina i se adresă:

- Asolizarea, doamnă. Solicitare de ID retinal.

Cînd coborî, de-opaciză apoi deschise geamul, prezentă permisul şi iD-ul unui puşcaş marin în albastru, şi fu acceptată imediat. La indicaţia puşcaşului, re-opaciză parbrizul şi predă comanda maşinii calculatorului de casă, iar cînd maşina se parcă şi opri, coborî fără grabă. Un bărbat pe care-l cunoştea o aştepta, zîmbitor.

- Doroyhy, mă bucur să te revăd.

- Bună, Phillip. Eşti drăguţ că m-ai aşteptat.

- Arăţi minunat în seara asta.

- Eşti foarte amabil.

N-o enervau politeţurile inutile. Avea nevoie de sprijinul lui Phillip, poate chiar pe viitor. Se gîndi însă cîte nenumărate fraze fuseseră toate de folosinţă, devenind lipsite de sens după secole de repetiţii. În nici un caz nu era un gînd nou.

- Dacă vii cu mine, o să te primească imediat.

- Mulţumesc, Phillip. Ar fi vrut să-l întrebe în ce dispoziţie era bătrînul, dar ştia că-l punea pe bărbat într-o poziţie dificilă.

- Am impresia că eşti norocoasă; în seara asta bătrînul pare să fie

bine dispus.

Îi mulțumi printr-un zîmbet şi decise că dacă Phill avea să-i facă vreun avans, să-l accepte.

Coridoarele prin care o conduse erau largi, înalte şi lungi; clădirea era veche, din epoca energiei ieftine. Pînă şi în Washington, puțini ar fi îndrăznit să trăiască într-un asemenea mediu irositor de energie. Extrem de puținele obiecte reîntăreau impresia creată chiar de dimensiunile locului: pereți goi de sus pînă jos, întrerupți cam din patruzeci în patruzeci de metri de un obiect de artă teribil de simplu, valorînd cel puțin un megadolar, şi etalat cu gust. Un vas din porțelan alb, neîmpodobit, perfect, vechi de peste o mie de ani, pe un piedestal din lemn de vişin neşlefuit. O tulburătoare fotografie color a unui drum de țară acoperit cu zăpadă, reprodusă pe mătase transpusă pe foiță de argint; timpul zilei se schimba în vreme ce treceai pe lîngă ea. Un glob din cristal, cu diamentrul de un metru, în care dansa o hologramă a nemuritoarei Shara Drummond; deoarece încetase spectacolele înainte de apariția tehnologiei holo, era pesemne o costisitoare reproducere pe calculator. O incintă micuță şi etanşă din sticlită conținea prima sculptură în vid realizată vreodată, legendara Piatră-stelară a lui Nakagawa. Fiecare îi solicita atenția, vîrîndu-i-se în gînduri; o distrăgeau atît prin el înşişi, cît şi reamintindu-i mărimea averii proprietarului lor. A te apropia de omul acela în propria lui casă, indiferent dacă fără grabă sau în viteză, însemna a fi umilit. Ea înțelegea că efectul era intenționat, şi nu-l putea depăşi; asta o incita, iar asta o irita. Se străduí să se detaşeze.

La capătul coridoarelor aparent nesfîrşite era un lift. Phillip o pofti înăuntru, atinse un buton, rapid fără să-i dea ocazia să observe care anume, şi se opri în prag.

- Baftă, Dorothy.

- Mulțumesc, Phillip. Ceva subiecte de evitat?

- Păi... nu pomeni de hemoroizi.

- S-a făcut.

El zîmbi.

Uşa liftului se închise şi uită de existența lui Phillip.

Ființele conştiente sînt nenumărate; jur să le salvez pe toate. Pasiunile amăgitoare n-au limite; jur să le distrug pe toate. Adevărul este nelimitat; j...

Uşa liftului se deschise, retezînd Jurămîntul lui Boddhisattra. Nu simțise cînd se oprise - totuşi ştia că trebuie să fi coborît cel puțin o sută de metri. Ieşi din cabină.

Încăperea era mai vastă decît se aşteptase; cu toate acestea uriaşul fotoliu automat o domina cu uşurință. De asemenea, fotoliul părea să domine - cel puțin vizual - pe ocupantul său. O impresie eronată, deoarece acesta domina întreaga clădire masivă, tot ceea ce se afla în ea şi, în mare măsură, ținutul unde se afla. Deşi nu părea prea impunător.

O simfonie de arome era era în plină desfăşurare, pasajul scorțişoarei

din Copilăria iui Bulachevski. Întîmplător era şi un favorit al ei, şi asta îi dădu curaj.

- Bună seara, domnule senator.

- Bună seara, doamnă Martin. Bun venit în casa mea. Scuză-mă că nu mă ridic.

- Bineînțeles. Ați fost extrem de amabil să mă primiți.

- Plăcerea şi privilegiul meu. La vîrsta mea un bărbat apreciază o şansă de-a primi o femeie atît de frumoasă şi inteligentă ca dumneata.

- Domnule senator, cînd începem să stăm de vorbă?

Bărbatul înălță acea parte a feței care avusese cîndva o sprînceană.

- Deocamdată n-am spus nimic adevărat. Nu vă ridicați pentru că nu puteți. Amabilitatea de-a rnă primi mă costă trei abil disimulate favoruri şi o grămadă de bani gheață. Cu mult peste prețul curent; mă priviți fără tragere de inimă. Aveți cel puțin opt amante de care ştiu eu, pe lîngă care sînt o matroană ştearsă. Venind încoace am tăinuit un leş proaspăt pentru că n-am îndrăznit să întîrziu; am puțin timp la dispoziție şi o problemă urgentă. Putem începe?

Îşi ținu respirația şi spuse o rugăciune în gînd. Tot ceea ce reuşise să afle despre senator îi zicea că acela era modul corect de a-l aborda. Aşa să fi fost oare?

Chipul de mumie se fisură într-un zîmbet larg.

- Chiar acum. Doamnă Martin, îmi placi şi ăsta-i adevărul. Nici eu n-am mult timp la dispoziție. Ce doreşti de la mine?

- Nu ştiți?

- Pot ghici, dacă vrei. Urăsc ghicitul.

- Sînt profund implicată şi lupt în mod public pentru anularea lui S. 4217896.

- Da, totuşi după cîte ştiu ai fi putut să vii aici să-ți trădezi poziția.

- Cum? încercă să nu-şi arate surpriza. Ce vă face să credeți aşa ceva?

- Organizația dumitale, doamnă Martin, este mare, serios finanțată şi destul de eficientă, însă are ceva ce nu înțeleg.

- Ce anume?

- Obiectivul vostru. Argumentele voastre sînt slabe şi neverosimile, iar cînd vi se atrage atenția asupra acestui lucru, pur şi simplu continuați în acelaşi fel. Am întîlnit de multe ori oameni adoptînd poziții aparent ilogice - totuşi întotdeauna am fost capabil să văd logica, dacă am continuat s-o caut atent. Dar după cîte îmi dau seama, S'896 va funcționa spre avantajul clar şi de durată al grupului pe care afirmi că-l reprezinți, artiştii. În organizația voastră există prea multă inteligență pentru a-i rezolva obiectivele. Deci trebuie să mă întreb pentru ce militezi, şi de ce. O posibilitate este că doreşti să renunți la chestia asta cu copyright-ul, în schimbul a ceea ce vrei de fapt.

Mă urmăreşti?

- Domnule senator, eu militez pentru artişti - şi într-o accepțiune mai largă...

Păru îndurerat, sau mai degrabă, mai îndurerat.

- ... „pentru toată omenirea”, oh, Dumnezeule, doamnă Martin ce naiba.

- Ştiu că ați auzit asta de nenumărate ori, şi ați zis-o probabil de tot atîtea ori. El rînji răutăcios. Aceasta e una din acele rare ocazii cînd este adevărat. Cred că dacă S'896 e adoptată, specia noastră va suferi traume semnificative.

Ridică o mînă scheletică, şi se trase de buza inferioară.

- Acum că am stabilit care ți-e poziția, cred că-ți pot economisi o grămadă de bani. Încheind această întrevedere, şi avînd grijă ca bacşişurile plătite pentru o jumătate de oră din timpul meu să fie rambursate proporțional.

Simți un gol în inimă, dar păstră glasul neschimbat.

- Chiar fără să asculți logica ascunsă ce stă înapoia argumentelor noastre?

- Ar fi absurd şi cred să te fac să-ți începi declamația, doamnă. Realitatea este că nu te pot ajuta.

Ar fi dorit să plîngă, dar îşi refuză cu furie permisiunea. Control, îi şoptea o parte a minții, în timp ce o altă parte răcnea că un bărbat ca acela nu folosea cu uşurință cuvintele „nu pot”. Însă, precis se înşela. Poate că era doar o încercare de tocmeală.

Nu-şi trăda conflictul interior prin nici un semn, vocea îi era calmă şi măsurată.

- Domnule, n-am venit aici să vă influențez. Pur şi simplu doresc să vă informez personal că organizația noastră intenționează să facă o donație pentru alegeri, lipsită de obligații, în valoare de...

- Doamnă Martin, te rog! Înainte de-a te compromite, îți repet, nu te pot ajuta. Indiferent de suma oferită.

- Este considerabilă.

- Sînt sigur. Cu toate acestea, e insuficientă.

Ştiu că nu trebuia să întrebe.

- Domnule senator, de ce?

El se încruntă, o imagine înspăimîntătoare.

- Uitați ce-i, continuă ea cu o disperare aproape vizibilă acum, păstrați despăgubirile, dacă merită cît un răspuns! Pînă nu voi fi convinsă că misiunea mea este complet lipsită de speranțe, nu trebuie s-a abandonez; cel mai rapid mod de-a mă scoate din biroul dumneavoastră este să-mi răspunzi. Scannerele de-aici n-au cercetat destul de amănunțit; ştiți că nu

vă pot compromite.

Încuviință, continuînd să se încrunte.

- Bine. Nu-ți pot accepta donația, deoarece am acceptat deja una de la altă sursă.

Cea mai secretă teamă a ei se împlinise. Luase deja bani de la ceilalți. Singurul lucru pe care trebuie să-l facă orice politician, indiferent cît de puternic, este să se lase cumpărat. Se terminase.

*** * ***

Toată panica şi tensiunea ei dispăruseră, înlocuite de o tristețe atît de mare şi de convingătoare încît, pentru o clipă, crezu că ar fi putut realmente să-i oprească inima.

Prea tîrzîu! Oh, dragul meu, am ajuns prea tîrziu!

Mohorîtă îşi dădu seama că existau prea mulți oameni în viața ei, prea multe responsabilități şi legături. Avea să treacă cel puțin o lună pînă să se poată sinucide în mod onorabil.

- ...vă simțiți bine, doamnă Martin? rostea bătrînul, cu îngrijorare cintindu-i-se în glas.

Strînse disciplina în jurul ei precum o mantie familiară.

- Nu, domnule, mulțumesc. Mulțumesc că vorbiți deschis. Se ridică şi-şi netezi fusta. Iar în privința...

- Doamnă Martin!

- ...ospitalități dum... Da?

- Nu vrei să-mi spui care sînt argumentele dumitale? De ce n-ar trebui să suport pe '896?

Clipi atentă.

- Tocmai ați spus că ar fi inutil şi crud.

- Dacă aş avea cea mai mică speranță, da, aşa ar fi. Dacă nu doreşti să-ți pierzi vremea, nu te silesc. Dar sînt curios.

- O curiozitate intelectuală?

Bătrînul păru că se îndreaptă puțin - cu siguranță, o iluzie, deoarece o coloană-proteză nu este flexibilă.

- Doamnă Martin, întîmplător sînt legat de un anumit curs de acțiune. Asta nu înseamnă că nu-mi pasă dacă acțiunea e bună sau rea.

- Ah. Se gîndi cîteva clipe: Dacă vă conving, n-o să-mi mulțumiți.

- Ştiu. Ți-am văzut expresia feței acum cîteva minute, şi... mi-a reamintit de o noapte cu mulți ani în urmă. Noaptea cînd a murit maică-mea. Dacă ai în tine o asemenea tristețe, şi eu pot prelua o parte a ei, ar trebui să încerc. Stai jos.

Se aşeză.

- Zi-mi acum: Ce-i atît de îngrozitor în legătură cu extinderea copyright-ului pentru a face față realităților vieții moderne? De obicei încerc să audiez ambele părți înainte de-a accepta o donație pentru campanie - dar asta pare atît de deschisă şi închisă, atît de directă...

- Domnule senator, legea asta e o binecuvîntare pe termen scurt, pentru unii artişti - şi un dezastru pe termen lung pentru toți artiştii, de pe Pămînt şi aiurea.

- Care-i dezastrul de care vorbeai? întrebă el.

- Cea mai gravă traumă psihică suferită pînă acum de om.

O privi atent şi se încruntă din nou.

- O asemenea posibilitate nu apare în materialele voastre.

- Aşa ceva ar fi precipitat trauma, în prezent, doar cîteva persoane o cunosc, chiar şi în organizația mea. Vă spun dumneavoastră pentru că ați cerut-o, şi pentru că sînt sigură că sînteți singura persoană care înregistrează această conversație. Pariez că veți şterge caseta.

El clipi şi-şi supse amintirea dinților.

- Bun, dă-i drumul.,

N-avea nevoie să-şi aleagă cuvintele.

- Ştiți cît de veche e asta, domnule senator?

- Tot atît de Veche cît omul, bănuiesc. De fapt, poate fi parte din definiție.

- E un răspuns bun. Nu uita. Însă pentru intențiile şi scopurile prezentului, ai putea la fel de bine să zici că arta e cu puțin mai veche de 15.600 de ani. Asta-i vîrsta celei mai vechi opere de artă păstrate, desenele rupestre de la Lascaux. Bineînțeles, pictorii de peşteri cîntau, şi dansau, ba chiar povesteau istorii - însă aceste arte n-au lăsat dovezi mai durabile decît memoria unui om. Poate că povestitorii au învățat următorii cum să-şi păstreze creațiile. Nenumărate alte generații aveau să treacă pînă să se inventeze şi standardizeze o metodă practică de notare a muzicii. Dansatorii au învățat abia în ultimele cîteva secole cum să consemneze dovezile, fie ele şi rudimentare, ale artei lor.

Memoria rasială a speciei noastre a devenit tot mai lungă după Lascaux. Progresul cel mai mare a apărut odată cu inventarea scrisului: dimensiunea memoriei noastre a trecut de la cîteva generații pînă la cîte s-au scurs de la apariția Bibliei. Totuşi a fost necesar un efort masiv pentru a susține o memorie atît de lungă; era dificil să copiezi de mînă manuscrisele mai repede decît le puteau distruge barbarii, molimele, sau alte calamități naturale. Soluția evidentă a fost tiparul: crearea şi împrăştierea unui număr atît de mare de copii ale unui manuscris sau operă de artă încît unele să supraviețuiască la orice catastrofă.

Însă odată cu tiparul s-a născut o nouă idee. Brusc, arta se putea comercializa în masă, şi putea deveni o afacere profitabilă. Scriitorii au hotărît că ei trebuiau să dețină dreptul de a-şi copia operele. Noțiunea de

copyright aştepta să se nască.

Apoi în ultimii o sută cincizeci de ani au avut loc cele mai mari salturi din memoria rasială a omenirii. Tehnologii de înregistrare. Vizuale: fotografie, film, video, xerox, holo. Audio: low-fi, hi-fi, stereo şi digital. Apoi calculatoarele, ultimul stadiu al stocării de informaţii. Fiecare din aceste tehnologii au generat noi forme de artă, şi modalităţi noi de păstrare a vechilor forme de artă. Şi fiecare necesita o reevaluare a ideii de copyright.

Cunoaşteţi sistemul pe care-l avem acum, neschimbat de la mijlocul secolului douăzeci. Copyrightul încetează să mai existe la cincizeci de ani după decesul celui care-l deţine. Însă mărimea rasei umane a crescut impresionant din anii 1900 - la fel şi durata medie de viaţă. În statele dezvoltate, majoritatea oamenilor se pot aştepta acum să trăiască o sută douzeci de ani; iar dumneavoastră sînteţi cu mult mai bătrîn. De aceea, în mod natural, S'896 încearcă acum să extindă copyrightul la eternitate.

- Bun, o întrerupse senatorul, şi ce-i rău în asta? Ar trebui ca opera unui om să înceteze de-a mai fi a lui pur şi simplu pentru că a neglijat să mai respire? Doamnă Martin, chiar dumneata ai fi bogată tot restul vieţii, dacă legea se votează. Doreşti într-adevăr să renunţi la geniul răposatului dumitale soţ?

Fără să vrea, strînse din ochi.

- Iartă-mi stilul direct, dar asta-i ceea ce înţeleg cel mai puţin în poziţia dumitale.

- Domnule senator, dacă încerc să tezaurizez roadele geniului soţului meu, mi-aş putea schilodi rasa. Nu pricepeţi ce implică un copyright pe vecie? Este memorie rasială perpetuă! Legea aceea va oferi rasei umane o memorie de elefant. Aţi văzut vreodată un elefant vesel?

El rămase tăcut o vreme. Apoi:

- Tot nu sînt sigur că am înţeles problema.

- Nu trebuie să vă simţiţi complexat, domnule. Problema a existat sub nasul nostru, cel puţin optzeci de ani, şi nimeni n-a remarcat-o.

- Cred că este vorba de un fel de incapacitate înnăscută de intuiţie matematică, comună celor mai mulţi oameni. Avem tendinţa de-a confunda orice număr suficient de mare cu infinitul.

Se strădui să-şi regăsească ideile.

- Bun, în majoritatea minţilor, „infinitul" e echivalent cu numere mult mai mici. Milioane de ani ne-am privit oceanele, şi-am zis: „Sînt infinite. Vor accepta de-a pururi gunoaiele şi resturile noastre." Am privit cerul, şi-am zis: „E infinit; va absorbi o cantitate infinită de fum." Ne place ideea infinitului. O problemă ce conţine infinitul este rezolvată cu uşurinţă. Cît timp puteţi polua o planetă infinit de mare? Simplu: pe vecie. Oprit gîndirea.

Apoi, într-o bună zi, sîntem atît de mulţi încît planeta nu mai pare infinit de mare.

Aşa încît mergem în altă parte. Nu-i aşa că în restul sistemului solar

există resurse infinite? Cred că sînteți unul dintre puținii oameni în viață, îndeajuns de înțelepți să-şi dea seama că în sistemul solar nu există resurse infinite, şi îndeajuns de abil pentru a introduce acest lucru în planurile lor.

Acum, senatorul părea tulburat. Sorbi ceva printr-un pai.

- Care-i legătura cu problema dumitale?

- Vă amintiți de un caz vechi de vreo optzeci de ani, referitor la cîntecul "My Sweet lord" de George Harrison?

- Dacă mi-l amintesc? Eu am făcut documentarea. Firma mea a cîştigat.

- Firma dumneavoastră a convins tribunalul că Harrison preluase linia melodică a cîntecului de la un alt cîntec, numit "He's So Fire", scris cu peste zece ani înainte. La scurt timp după aceea, Yoko Ono a fost acuzată ca furase "You're My Angei" din clasicul "Makiri Whoopee", scris cu peste treizeci de ani mai devreme. Ba chiar moştenitorii lui Chuck Berry au acționat în judecată pe moştenitorii lui John Lennon pentru "Come Together". După aceea, pe la sfîrşitul anilor optzeci, Molima Plagiatelor a invadat tribunalele. De-atunci sezonul de vînătoare al compozitorilor populari a rămas deschis pînă în ziua de azi. Însă adevăratul scandal s-a petrecut la sfîrşitul secolului, cînd s-a dovedit că Ringsong al lui Bridle era „substanțial similar" cu unul din concertele lui Corelli. Există optzeci şi opt de note. O sută şaptezeci şi şase, pentru o ureche îndeajuns de bună să audă pătrimile. Adăugați pauzele şi altele, diferitele măsuri. Alegeți un număr pentru maximul de note ce pot fi conținute de o melodie. Nu cunosc cifra pentru numărul maxim posibil de melodii - sînt prea multe variabile - dar sînt convinsă că-i destul de mare.

Sînt sigură că nu-i infinită.

Apoi, multe din acele posibile aranjamente de optzeci şi opt de note nu vor fi percepute ca muzică, ca melodie, de urechea omenească. Poate mai mult de jumătate. Ele nu vor fi fredonabile, ascultabile - unele vor fi chiar neplăcute la auz. O altă mare parte o vor constitui cele asemănătoare între ele, cele aproape efectiv identice: dacă se schimbă trei note din Sonata Lunii, nu s-a creat ceva nou.

Nu cunosc numărul maxim de melodii diferite posibile, şi iarăşi sînt convinsă, că-i destul de mare, şi sînt sigură că nu-i infinit. Domnule senator, sîntem şaisprezece miliarde de oameni, mai mulți decît toți oamenii care au trăii pînă acum. Grație tehnologiei noastre, mai mult de jumătate dintre noi n-au nimic important de făcut; cinzeci şi patru la sută din omenire apare la impozite cu ocupația artist. Deoarece sintetizatorul este atît de ieftin şi complex, majoritatea acestor artişti sînt muzicieni, şi foarte mulți sînt compozitori. Ştiți ce-nseamnă să fii compozitor în ziua de azi, domnule senator?

- Cunosc cîțiva.

- Care mai compun încă?

- Păi... trei dintre ei.

- Cît de des creează o bucată nouă?

Pauză.

- În medie, să zicem odată la cinci ani. Hm-m-m. Pînă acum nu m-am gîndit la asta, dar...

- Ştiaţi că în prezent din fiecare cinci cereri de copyright adresate Sectorului Muzical, două sînt respinse din prima căutare pe calculator?

Chipul bătrînului nu mai exprima surpriza, exceptînd scopurile teatrale, de peste un secol; cu toate acestea, ştiu că-l zguduise.

- Nu, nu ştiam.

- De ce să fi ştiut? Cine să discute despre aşa ceva? Însă rămîne un fapt. Un alt fapt este acela că, atunci cînd se ia în considerare creşterea numărului de compozitori în activitate, rata cererilor adresate Biroului de Copyright scade considerabil. Există mai mulţi compozitori ca oricînd, însă productivitatea lor individuală descreşte. Cine-i compozitorul în viaţă cel mal popular.

- Hm-m... cred că individul acela, Vachardra.

- Corect. El compune de vreo cincizeci de ani. Dacă aţi începe acum să cîntaţi fiecare notă scrisă vreodată de el, succesiv, aţi termina în vreo douăsprezece ore. Wagner a scris peste şaizeci de ore de muzică numai Inelul are douăzeci şi una de ore. Beatlesii - în esenţă, doi compozitori - au produs peste douăsprezece ore de muzică originală, în mai puţin de zece ani. De ce numele mari din trecut erau atît de prolifice?

Aveau de unde găsi multe combinaţii plăcute de optzeci şi opt de note.

- Aha, şopti senatorul.

- Să revenim la anii şaptezeci. Vă amintiţi căzul de plagiat cu Rădăcini? Şi zecile de cazuri asemănătoare ce i-au urmat? Cam în aceeaşi perioadă, un scriitor pe nume van Vogt a acţionat în judecată realizatorii unui film de succes, Alien, pentru plagierea unei povestiri scrisă de el, în urmă cu patruzeci de ani. Doi alţi scriitori, Bova şi Ellison, au dat în judecată un post de televiziune pentru furtul unei idei de serial. Toţi trei au cîştigat.

Aceasta a încheiat principiul legal potrivit căruia copyrightul nu se aplică ideilor, ci aranjamentelor de cuvinte Numărul aranjamentelor de cuvinte este furt, însă numărul ideilor e mult mai mic. Bineînţeles, ele pot fi repovestite în nenumărate feluri - Poveste din cartierul de vest e o rescriere excepţională a lui Romeo şi Julieta. Însă acest lucru a fost posibil doar pentru că Romeo şi Julieta aparţin domeniului public. Nu uitaţi că din numărul infinit de istorii ce pot fi narate, un anumit număr vor fi slabe.

Iar în privinţa artiştilor vizuali - ei bine, cîndva un bărbat a demonstrat în condiţii de laborator capacitatea de-a distinge corect între optzeci şi una de nuanţe de culori. Cred că aceasta-i limita superioară. Există o cantitate maximă de informaţie ce poate fi absorbită de ochi, şi o mare parte a ei va fi echivalentă zgomotului.

- Dar... dar .. Se spunea despre bătrîn că nu ezitase niciodată, indiferent de condiții. Dar vor exista mereu schimbări... noi descoperiri, noi orizonturi, noi atitudini sociale ce vor inspira arta cu noi...

- Însă nu cu viteza de apariție a artiştilor. Cunoaşteți celebra sciziune din literatură de la începutul secolului douăzeci? Mainstream-ul a abandonat în esență Romanul de Idei, după Henry James, şi şi-a întors atenția colectiva asupra Romanului de Personaj. Pînă la mijlocul secolului, i-au supt pînă şi măduva şi continuă şi astăzi să mai molfăie osul. Dar între timp, un grup mic de scriitori, disperați în dorința de-a scrie despre ceva nou, să povestească un lucru nou, au inventat un gen nou, numit science fiction. Ei au explorat viitorul în căutarea ideilor. Viitorul infinit ca şi cărbunele, petrolul sau cuprul infinit pe care le aveau pe-atunci. În mai puțin de un secol, l-au golit; de peste cincizeci de ani în science fiction n-a mai existat o idee cu adevărat originală. Fantasy-ul a fost dintotdeauna supranumit „*literatura posibilităților infinite*“ dar există pînă şi o teoretică limită superioară a „*absolutului imposibil*”, şi mai avem puțin pînă acolo.

- Putem crea noi forme de artă, spuse el.

- Domnule senator, oamenii au încercat de multă vreme să creeze noi forme de artă. Aproape toate au fost abandonate. Pur şi simplu, n-au plăcut.

- O să-nvățăm să ne placă. La dracu', va trebui s-o facem.

- Şi vor fi de folos, pentru o vreme. În ultimele două secole s-au născut mai multe forme noi de artă decît în anteriorul milion de ani - deşi niciuna în ultimii cincisprezece ani. Simfonii olfactive, sculpturi tactile, sculpturi cinetice, dans în gravitație - zero toate sînt domenii noi şi fertile, şi generează munți de noi copyrighturi. Munți de mărime finită. Restricția finală este aceasta: noi deținem doar cinci simțuri cu care putem aprecia arta, şi ăsta-i un număr finit. Pot să beau un pahar cu apă, vă rog?

- Totuşi nu de acest aspect mi-este frică, domnule senator. Teoretica moarte termică a exprimării artistice este ceva de care, realitate, s-ar putea să nici nu ne apropiem. Totul se va prăbuşi cu mult înainte de momentul respectiv.

Se opri să-şi adune gîndurile, şi sorbi din suc. O parte a minții ei observă că era în ton cu motivul recurent al scorțişoarei din simfonia olfactivă a lui Bulachevski, care continua.

- Secole întregi, artiştii s-au autoamăgit cu gîndul că ei creează. De fapt, nu fac aşa ceva. Ei descoperă. În natura realității există în mod inerent un număr de combinații a tonalităților muzicale care vor fi percepute drept plăcute de către un sistem central nervos uman. Milenii întregi, le-am descoperit, pasive în univers - şi ne-am spus că le-am „*creat*”. A crea implică posibilități infinite, a descoperi implică posibilități finite. Ca specie, cred că vom reacționa prost cînd vom fi băgați cu nasurile în făptul că sîntem descoperitori, nu creatori.

Se opri şi se îndreptă, fără motiv, o dureau picioarele. Închise ochii şi urmă:

- La cea de-a patruzecea aniversare a căsătoriei noastre, soțul meu a

scris un cîntec pentru mine. În muzica aceea era dragostea noastră, unică, specială şi intimă; era melodia cea mai frumoasă pe care o auzisem în viaţa mea. Era extraordinar de fericit că o scrisese. Din ultimele lui zece compoziţii, distrusese cinci deoarece erau derivative, iar celelalte căzuseră la solicitarea copyright-ului. Însă aceasta era nouă, specială - glumea, spunînd că-l inspirase iubirea mea. În ziua următoare s-a prezentat la Biroul de Copyright, şi-a aflat că fusese un şlagăr popular pe vremea copilăriei lui, şi mai fusese, fără succes, prezentată de paisprezece ori ca originală. După o săptămînă, şi-a ars toate manuscrisele şi benzile, şi s-a omorît.

Rămase tăcută şi senatorul nu vorbi.

- „*Ars longa, vita brevis*", zise ea în cele din urmă. De mii de ani, maxima aceasta oferă un fel de alinare. Însă arta este lungă, nu infinită. „Vraja se destramă". Într-o bună zi o vom epuiza - doar dacă nu putem învăţa s-o refolosim ca orice altă resursă finită. Glasul îi căpătă putere. Domnule senator, legea aceasta nu trebuie votată, chiar dacă va trebui să mă opun cu forţa. Poate că nu voi cîştiga - dar mă voi lupta cu dumneavoastră! Unui copyright nu trebuie să i se permită o durată mai lungă de cincizeci de ani - după care trebuie şters din băncile de memorie aie Biroului de Copyright. Avem nevoie de amenezie selectivă voluntară, pentru Descoperitorii Artei să continue să producă fără tulburări psihice. Faptele trebuie să fie reamintite - dar visele? Se înfioră. ...visele ar trebui uitate cînd ne trezim. Sau într-o bună zi ne vom pomeni că nu mai putem dormi. Avînd opt miliarde de artişti cu ani efectivi de muncă în număr de peste o sută, nu mai putem permite unor persoane să-şi păstreze de-a pururi descoperirile. Trebuie să facem aşa cum a făcut-o rasa umană de un milion de ani - să uităm, şi să redescoperim. Pentru că, într-o bună zi, numărul infinit de maimuţe nu mai va avea nimic altceva de scris decît operele complete ale lui Shakespeare. Şi mai mult ca probabil că nici nu vor şti cînd o vor face.

Terminase acum, nu mai avea nimic de spus. Se terminase şi simfonia olfactivă, al cărui ultim motiv se destrăma încet în aer. Nici un ceas nu ticăia, nici un aparat nu zumzăia. Tăcerea fu deplină, aproape o jumătate de minut.

- Dacă trăieşti destul de mult, rosti încet senatorul în cele din urmă, nu există nimic nou sub soare. Se foi în fotoliul cel uriaş. Dacă eşti norocos, mori mai devreme. De cincizeci de ani n-am mai auzit un banc nou. Păru că se îndreaptă de spinare: O s-o opresc pe S.4217896.

Ea înlemni, şocată. După o vreme, se gîrbovi puţintel şi reîncepu să răsufle. Atît de multe sentimente se luptară pentru întîietate, încît de abia avea timp să le identifice. Nu putu să vorbească.

- În plus, continuă el, nu voi spune nimănui de ce o fac. Va începe sfîrşitul carierei mele în viaţa publică, pe care nu mă gîndisem niciodată s-o părăsesc, dar tu m-ai convins că trebuie s-o fac. Sînt atît bucuros, cît şi..., chipul i se încordă de durere, şi extrem de trist că tu mi-ai spus de ce trebuie s-o fac.

- Şi eu sînt, domnule, şopti ea aproape neauzit.

O scrută cu atenție.

- Există înfruntări după care nu te poți simți bine chiar dacă învingi. Numai două feluri de oameni se angajează în asemenea înfruntări: proştii, şi persoanele deosebite. Cred că dumneata eşti o persoană remarcabilă, doamnă Martin.

Ea se ridică, vărsînd paharul.

- Mai bine eram proastă, plînse, simțind cum îşi pierde auto-controlul.

- Dorothy! tună el.

Tresări, de parcă o lovise.

- Domnule? rosti automat.

- Nu-ți pierde controlul! E un ordin. Eşti prea încordată; s-ar putea să nu ți-l mai regăseşti.

- Şi ce dacă? întrebă ea cu amăraciune.

El îşi utiliza acum întreaga putere a glasului, glasul care oprise cel puțin un război.

- La dracu, cîți prieteni crezi că are un om de vîrsta mea? Crezi că sînt atît de obişnuite mințile care gîndesc ca tine? Acum noi împărțim afacerea asta, şi astfel sîntem prieteni. Eşti cea dintîi persoană care iese din liftul ăla şi mă surprinde cu adevărat după un sfert de secol. Şi în curînd, cînd se va duce vorba că m-am retras, oamenii nu vor mai ieşi din lift. Gîndeşti ca mine, şi nu-mi pot permite să te pierd. Zîmbi, şi zîmbetul păru că-i dizolvă cîteva decenii de pe chip: Ține-o tot aşa, Dorothy, şi ne vom alina reciproc în teribila noastră cunoaştere. Da?

Pentru un minut întreg, ea se concentra exclusiv asupra respirației, încetinind-o şi egalizînd-o. Apoi, cu grijă, îşi testă sentimentele.

- Într-adevăr, spuse surprinsă, este mai bine... să împărți.

- Orice este.

Îl privi, şi încercă să surîdă, şi în cele din urmă izbuti.

- Mulțumesc, domnule senator.

El îi răspunse la zîmbet, în vreme ce ştergea toate înregistrările conversației.

- Spune-mi Bob.

- Bine, Robert.